

DERINIMO PAŽYMA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO TURTO KONFISKAVIMO ĮSTATYMO NR. XIII-2825 PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 103, 105, 151, 152, 160¹ STRAIPSNIŲ IR PRIEDO
PAKEITIMO BEI KODEKSO PAPILDYMO 94¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO IR SU JAIS SUSIJUSIŲ
ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Institucija	Pastabos	Įvertinimas
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2026 m. rugsėjo 2 d. išvada Nr. NV-2305	4. Sistemiskai vertindami įstatymo 13 straipsnio 3 dalį, siūlome aiškiai nustatyti subjektą, kompetentingą panaikinti turto arešto metu nustatytus suvaržymus, grąžinti paimtas vertybes ir daiktus. Priešingu atveju nėra aišku, kuri institucija priima atitinkamą sprendimą ir yra atsakinga už jo įgyvendinimą.	Neatsižvelgta Pažymėtina, kad Įstatymo projektu siūlomas nustatyti reguliavimas suderintas su galiojančio Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 160 ¹ straipsnyje nustatytu reguliavimu, kuris įtvirtina imperatyvų reikalavimą – jei negauta procesinės prievartos priemonės taikymo teisėtumą patvirtinanti nutartis, kratos ar poėmio (t. y. procesinių prievartos priemonių taikymo) metu paimti daiktai, vertybės ir dokumentai grąžinami asmenims, iš kurių jie paimti. Šio reguliavimo modelio nesiūloma keisti ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 103, 105, 151, 152, 160 ¹ straipsnių ir priedo pakeitimo bei Kodekso papildymo 94 ¹ straipsniu įstatymo projektu (toliau – BPK projektas), kuriuo BPK 160 ¹ straipsnį siūloma papildyti nuostatomis, kad galiojantis reguliavimas bus taikomas ir laikino nuosavybės teisių apribojimo taikymo neatidėliotinais atvejais metu. T. y. siūloma nustatyti, kad ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarimo taikyti laikiną nuosavybės teisių apribojimą teisėtumas per tris dienas turi būti patvirtintas prokuroro nutarimu; o jei per nustatytą terminą prokuroro nutarimas nepriimtas – taikomi imperatyvūs reikalavimai, kad paimti daiktai, vertybės ir dokumentai grąžinami asmenims, iš kurių jie paimti; panaikinami laikino nuosavybės teisės apribojimo metu nustatyti suvaržymai. Siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo ir sistemiskumo analogišką reguliavimą siūloma nustatyti ir Įstatymo projektu, reglamentuojant turto arešto taikymą neatidėliotinais atvejais. Sistemiskai vertinant BPK nustatytą ir Įstatymo bei BPK projektais siūlomą nustatyti reguliavimą, mūsų vertinimu, yra aiškiai reglamentuota, kad pareiga vykdyti imperatyvų reikalavimą panaikinti turto arešto metu nustatytus suvaržymus bei grąžinti paimtas vertybes ir daiktus tenka subjektui, kuris nustatė minėtus suvaržymus ar paėmė vertybes ir daiktus. Atkreiptinas dėmesys, kad nėra duomenų, jog praktikoje kyla iššūkių taikant BPK 160 ¹ straipsnyje nustatytą reguliavimą.

		Atsižvelgiant į tai, mūsų vertinimu, įstatyminio lygmens reguliavimo tikslinimas būtų perteklinis. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Civilinio turto konfiskavimo įstatyme numatyto turto arešto taikymo ir panaikinimo tvarka yra detalizuota Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2020 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. I-173 patvirtinto Turto tyrimo atlikimo ir organizavimo civilinio turto konfiskavimo metu tvarkos aprašo XI skyriuje. Šis aprašas yra vienas iš įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų, kuris turės būti keičiamas priėmus Įstatymo projektą ir jame bus daugiau reglamentuota turto arešto neatidėliotinais atvejais metu nustatytų suvaržymų panaikinimo bei paimtų vertybių ir daiktų grąžinimo tvarka, kai prokuroras nepatvirtins sprendimo taikyti minėtą turto areštą teisėtumo.
	8. Siūlome įvertinti, ar nėra tikslinga aiškiau reglamentuoti Vyriausybės įgaliotos institucijos atliekamo turto valdymo išlaidų mažinimo ir vertės išsaugojimo vertinimo (kodekso 151 straipsnio 3 dalis) paskirties bei procesinės reikšmės. Iš projekto nėra aišku, kokią reikšmę šis vertinimas turi priimant procesinius sprendimus, kam pateikiamos jo išvados ir kaip jos naudojamos sprendžiant dėl turto realizavimo.	Atsižvelgta iš dalies Iš esmės pritariant aiškesnio reglamentavimo tikslingumui, pažymėtina, kad įstatymu nustatytas reguliavimas bus detalizuotas keičiant Generalinio prokuroro 2020 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. I-384 patvirtintas Rekomendacijos dėl procesinio sprendimo perduoti ikiteisminio tyrimo metu paimtus daiktus, nurodytus Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 4 dalyje, priėmimo (toliau – Rekomendacijos) arba reglamentavus turto, kuriam taikomas laikinas nuosavybės teisės apribojimas, išankstinio pardavimo (perdavimo) procesą naujame Generalinio prokuroro tvirtinamame teisės akte. Šiuo metu pagal Rekomendacijų 6 punkto nuostatas ikiteisminio tyrimo pareigūnas privalo surinkti duomenis, turinčius reikšmės daiktų (turto) valdymo išlaidų mažinimo ir vertės išsaugojimo įvertinimui, ir perduoti šią informaciją ikiteisminiam tyrimui vadovaujančiam prokurorui, kuris, įvertinęs gautą informaciją, priima sprendimą dėl daiktų pardavimo (perdavimo) ar sunaikinimo. Sistemiškai vertinant BPK nustatytą ir Įstatymų projektais siūlomą nustatyti reguliavimą, Vyriausybės įgaliotos institucijos atliekamas turto valdymo išlaidų mažinimo ir vertės išsaugojimo vertinimas bus specialisto išvada, kurios paskirtis ir procesinė reikšmė apibrėžtos BPK 89 ir 90 straipsniuose. Šią išvadą ir kitus ikiteisminio tyrimo pareigūno surinktus duomenis vertins ikiteisminiam tyrimui vadovaujantis prokuroras, kuris pagal BPK nustatytą reguliavimą įgaliotas priimti sprendimą dėl daiktų pardavimo (perdavimo) ar sunaikinimo.

		Mūsų vertinimu, siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo ir sistemiškumo, atsižvelgiant į BPK apibrėžtu ikiteisminiam tyrimui vadovaujančio prokuroro ir bylą nagrinėjančio teisėjo (teismo) įgaliojimus, Vyriausybės įgalios institucijos atliekamam turto valdymo išlaidų mažinimo ir vertės išsaugojimo vertinimui netikslinga nustatyti specifinę, prokuroro ir teisėjo (teismo) diskreciją galinčią riboti, procesinę reikšmę.
Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2026 m. rugpjūčio 28 d. išvada Nr. NV-2263	37. BK projekto 1 straipsnyje keičiamu BK 72³ straipsnio 2 dalies 2 punkto pakeitimu siūloma atsisakyti galiojančių išplėstinio turto konfiskavimo taikymo ribojimų, susijusių su turto vertės kriterijumi ir turto įgijimo laikotarpiu. Nors Aiškinamajame rašte pagrįstai akcentuojama, kad nusikalstama veika neturi būti ekonomiškai naudinga, o asmuo negali turėti naudos iš savo padaryto teisės pažeidimo, siūlomas reguliavimas reikšmingai išplečia išplėstinio turto konfiskavimo taikymo apimtį. Atsisakius penkerių metų laikotarpio, nėra aišku, kiek toli į praeitį galėtų būti vertinamas asmens turtas ir jo įgijimo teisėtumas, taip pat kaip būtų užtikrintas proporcingumas ir reali asmens galimybė pagrįsti turto kilmę. Siūlytina aiškinamajame rašte papildomai nurodyti kriterijus, kurie ribotų pernelyg platų išplėstinio turto konfiskavimo taikymą, o įstatymo tekste svarstyti galimybę aiškiai įtvirtinti, kad turto vertės neatitiktis teisėtoms pajamoms vertinama kartu su nusikalstamos veikos pobūdžiu, galimybe iš jos gauti ekonominės naudos, turto įgijimo aplinkybėmis, įrodymų pakankamumu ir asmens realia galimybe pagrįsti teisėtą turto kilmę.	Neatsižvelgta Galiojančios Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 72³ straipsnio nuostatos, be kita ko, nustato, kad išplėstinio turto konfiskavimo institutas taikytinas tik tokiam turtui, kuris yra įgytas ne anksčiau kaip per penkerius metus iki BK uždraustos veikos padarymo. Pažymėtina, kad galiojantis reglamentavimas nėra tinkamai suderinamas ir su 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2024/1260 dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo (toliau – Direktyva) nuostatomis, kurios nenumato valstybėms narėms privalomų BK įtvirtintų išplėstinio konfiskavimo taikymo ribojančių sąlygų (išskyrus veikos pavojingumo kriterijų, apibrėžtą per ketverių metų laisvės atėmimo bausmę, kuri gali būti skiriama už minėtos veikos padarymą). Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad Direktyvos 14 straipsnyje konkretus turto įgijimo terminas, kaip privaloma išplėstinio turto konfiskavimo taikymo sąlyga, taip pat nėra numatytas. Todėl galiojantis reglamentavimas prieštarauja Direktyvos nuostatoms ir nepagrįstai riboja išplėstinio turto konfiskavimo taikymo apimtį. Papildomai, vertinant šią nuostatą pažymėtina, kad nustatytas penkerių metų laikotarpis yra neproporcingas išplėstinio turto konfiskavimo instituto tikslams pasiekti. Nėra aišku, kokiais objektyviaisiais pagrindais rėmėsi įstatymų leidėjas, nustatydamas tokius išplėstinio turto konfiskavimo ribojimus bei leisdamas, suėjus tam tikram laikotarpiui, „legalizuoti“ nusikalstamų būdu gauta turtą. Pažymėtina, kad nagrinėjamu atveju yra kalbama ne apie bet kokius teisės pažeidimus, bet apie nusikalstamas veikas, kurios pagal savo pavojingumą bei daromą žalą saugomoms vertybėms kelia didžiausią grėsmę visuomenės ir valstybės saugumui, todėl penkerių metų laikotarpis, kaip savarankiška išplėstinio turto konfiskavimo taikymo sąlyga, nėra proporcingas ir nepagrįstai siaurina šio instituto taikymo apimtį, sudarydamas prielaidas išvengti neteisėtu būdu įgyto turto konfiskavimo. Manytina, kad pagrindinis kriterijus, sudarantis prielaidas

		taikyti išplėstinį turto konfiskavimą, turėtų būti ne turto vertė ar jo įgijimo laikotarpis, o teismo įsitikinimas, kad konkretus turtas gautas būtent nusikalstamu būdu. Pažymėtina, kad tokie ribojimai sudaro nepagrįstas prielaidas nusikalstamu būdu įgyto turto išsaugojimui, jo integravimui į teisėtą civilinę apyvartą, tolesniam nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų darymui taip garantuojant „pradinį kapitalą“ jų vykdymui, taip silpnindami išplėstinio turto konfiskavimo instituto veiksmingumą ir pasitikėjimą teisine tvarka. Toks reguliavimas, manytina, taip pat neatitinka fundamentalių teisės principų, pagal kuriuos iš neteisės negali atsirasti teisė (lot. <i>ex iniuria ius non oritur</i>), o nusikalstamos veikos neturi būti ekonomiškai naudingos (angl. <i>crime does not pay</i>). Atitinkamai, pastaboje siūlomas penkerių metų senaties termino grąžinimas bei papildomi BK projekte išplėstinio turto konfiskavimo taikymą ribojantys kriterijai dar labiau didintų priešpriešą su Direktyvos nuostatomis bei pamatiniais teisės principais.
--	--	--